

OPĆINSKO FINANSIRANJE ENERGETSKE TRANZICIJE I MJERE EVROPSKOG FINANSIRANJA

SAŽETAK

Pored pitanja kvalifikovanih stručnjaka, finansiranje energetske tranzicije je posebno ključno pitanje za općine. Oba su ključna i usko povezana. Mnogi administrativni odjeli zaduženi za unapređenje energetske tranzicije rade na projektima finansiranim iz grantova ili se finansiraju putem projektnih grantova. Za osiguranje ovih grantova potrebno je kvalifikovano osoblje, a to kvalifikovano osoblje se redovno finansira upravo tim grantovima. Shodno tome, prirodno je da se pitanje finansiranja i mogućnosti finansiranja za općine pojavilo i u okviru projekta Energy Transition Partner City 3.0 (EWPS 3.0), koji finansira Savezno ministarstvo vanjskih poslova. Ovaj RENEWS dokument se uglavnom zasniva na iskustvima stečenim iz projekta u proteklih nekoliko godina, kao i na digitalnoj radionici održanoj u okviru projekta o programima finansiranja EU kao što su Horizon Europe, The New European Bauhaus Facility, LIFE, Interreg i Fond za kvalifikovane radnike za općinska partnerstva širom sveta.

AUTOR:

Dominik Enkelmann

Foto © aee

UZ PODRŠKU

Federal Foreign Office

U SARADNJI SA

RENEWABLE
ENERGY
AGENCY

POČETNA SITUACIJA

Ograničeni budžeti općina su ponavljajuća tema u projektima poput EWPS 3.0 i Huckepack¹. Oni zavise od mjera finansiranja za unapređenje energetske tranzicije. To važi i za partnerske gradove EWPS 3.0: Stuttgart i Bălți, Greifswald i Goražde, Düsseldorf i Czernowitz, kao i Hoyerswerda i Novovolynsk.

Na primjer, saksonski grad Hoyerswerda prima značajnu podršku za transformaciju regije Lužica kroz finansiranje od strane Saveznog ureda za ekonomske poslove i kontrolu izvoza (BAFA) u okviru programa STARK (Jačanje dinamike transformacije i novi početak u rudarskim regijama i na lokacijama termoelektrana na uglj). Trenutno, Slobodna Država Saksonija prima 458,64 miliona eura finansiranja, dok lužička rudarska regija prima 313,04 miliona eura, a srednjonjemačka rudarska regija dodatnih 145,6 miliona eura. Hoyerswerda također ima koristi od ovoga. Pored daljnjeg STARK finansiranja, općina trenutno aplicira za dva poziva za prijedloge iz Fonda za pravednu tranziciju. Međutim, dugi rokovi obrade i kratki rokovi za prijavu za zahtjevne projekte otežavaju gradskom procesu prijave. Nadalje, prema gradskim vlastima, stopa finansiranja neće biti tako visoka kao što je prvobitno najavljeno. Dok je uprava očekivala 70 posto, sada je samo 45 posto. Općenito, svim općinskim komunalnim preduzećima i lokalnim vlastima potrebna je podrška u dekarbonizaciji snabdijevanja energijom. Bez subvencija, ovi projekti su teško finansijski održivi. Povrat ulaganja često se materijalizira tek u dalekoj budućnosti ili se troškovi moraju prenijeti na građane.

Stoga, grad Hoyerswerda, kao i mnoge druge općine, ovisi o alternativnim modelima finansiranja, kao što su projekti finansirani bespovratnim sredstvima. Općinska komunalna preduzeća obično daju značajan doprinos javnim uslugama u zajednici i stoga nisu u mogućnosti da izgrade vlastita sredstva/rezerve. Ova sredstva nedostaju za projekte koji su trenutno hitno potrebni. Osiguranje finansiranja za planiranje, na primjer, za pripremu proširenja mreže i drugih projekata, također je važno za grad. Lucas Milbert, službenik za općinsku razvojnu saradnju u glavnom gradu države Düsseldorfu i partner u EWPS 3.0, dodaje:

„Projekti u oblasti obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti zahtijevaju velika početna ulaganja. Budući da se ova ulaganja isplate tek nakon mnogo godina (u zavisnosti od vrste ulaganja, čak i nakon decenija), visoka početna ulaganja s dugim periodima amortizacije mogu ometati ekonomske procese energetske tranzicije.“

Za ukrajinske partnere u projektu EWPS 3.0, ruska agresija predstavlja dodatni izazov. Grad Černivci to objašnjava na sljedeći način:

„Ruska vojna agresija nanijela je značajnu štetu energetskej infrastrukturi Ukrajine. Stalni napadi na elektrane i električne mreže predstavljaju veliki izazov za stabilno snabdijevanje energijom. U takvim uslovima, razvoj decentralizovane proizvodnje energije i instaliranje privatnih solarnih elektrana (SPP) postaju ne samo ekonomsko rješenje, već i pitanje energetske sigurnosti i nezavisnosti.“

Na evropskom nivou, različiti programi pružaju finansijsku podršku općinama za postizanje ciljeva održivog razvoja i saradnju u međunarodnim partnerstvima. Ovaj

¹ www.unendlich-viel-energie.de/projekte/projektarchiv/huckepack-prinzip

rad se prvenstveno fokusira na programe finansiranja Horizon Europe, The New European Bauhaus Facility, LIFE i Interreg. Dokument je zaokružen Fondom za kvalifikovanu radnu snagu za partnerstva opština širom svijeta, koji podržava općine ne finansijski, već osobljem, čime se rješava potreba za kvalifikovanim radnicima za energetska tranziciju.

HORIZON EUROPE

Horizon Evropa (HE) je glavni program finansiranja EU za istraživanje i inovacije. Budžet od 95,5 milijardi eura bio je i ostaje dostupan za period od 2021. do 2027. godine. Njegov cilj je pronaći rješenja za globalne izazove i ojačati i osigurati tehnološku nezavisnost Evrope. U tu svrhu, jasni i mjerljivi ciljevi trebaju se postići do 2030. godine kroz različite misije u transdisciplinarnim i interdisciplinarnim projektima, uz podršku nacionalnih vlada. Trenutno je u toku pet misija u tematskim područjima prilagođavanja klimatskim promjenama, gradova, borbe protiv raka, okeana i vode, te tla. Klimatske promjene i energetska tranzicija također su među temama na koje se Evropska komisija fokusira putem ciljanih poziva za prijedloge. Program promovira saradnju između istraživanja i industrije unutar društva u Evropi, a u nekim slučajevima i šire. Bitno je da partneri iz najmanje tri zemlje EU učestvuju u svakom projektu. Izuzetak se odnosi na pridružene zemlje Horizonta Evrope, koje također uključuju zemlje kandidate za EU. To znači da gradovi partneri EWPS 3.0 u Ukrajini, Bosni i Hercegovini, Moldaviji i Njemačkoj također mogu učestvovati u programu i imati koristi od njega. Nacionalne kontaktne tačke (NCS- National Contact Points) povezuju zainteresovane institucije, nacionalna ministarstva i Evropsku komisiju, pružajući besplatnu podršku u razvoju projektnih ideja, podnošenju prijave i implementaciji projekata. Ova podrška se nudi putem informativnih događaja, webinara, biltena i drugih informativnih materijala. Registracija na NetZeroCities Mission Platformi je neophodna za učešće u HE programima. Ova platforma pruža pristup resursima i alatima, povezuje gradove i promoviše učenje među vršnjacima. Pristup platformi je moguć i bez učešća u bilo kojem programu.

Što se tiče prethodnih ciljeva EWPS-a, misije prilagođavanja klimatskim promjenama i gradova, koje su grupirane pod nacionalnom kontakt tačkom Klima, energija, mobilnost, predstavljaju najrelevantnije referentne tačke za buduće finansiranje. Posebna pažnja se posvećuje misiji EU "Climate-Neutral & Smart Cities". Cilj je postići najmanje 100 klimatski neutralnih i pametnih gradova do 2030. godine, koji će također poslužiti kao model gradovi i inovacijski centri koji će pomoći svim ostalim evropskim gradovima da postanu klimatski neutralni do 2050. godine. U praksi, na primjer, dva grada bi mogla učestvovati u projektu kao pionirske općine, dok bi još tri kasnije mogle graditi na ovom temelju. Ovo je već provedeno u tri do četiri poziva za prijedloge svake godine posljednjih godina, a ponovo će biti nekoliko poziva sa namjenskim fokusnim područjima i ciljevima u 2026. i 2027. godini. Energetski efikasan transport, održivo stanovanje i urbani energetski sistemi bit će u fokusu u narednim godinama. Rok za poziv za prijedloge za 2026. godinu je 8. oktobar 2026. godine, s ciljem finansiranja deset projekata s ukupnim iznosom od 85,5 miliona eura. Preporučuje se da se proces prijave započne rano. Poziv je otvoren od 4. februara 2026. godine.

THE NEW EUROPEAN BAUHAUS FACILITY

Još jedan program finansiranja je The New European Bauhaus Facility (NEB), koji ima za cilj promoviranje lokalne transformacije naselja kombinovanjem održivosti, socijalne inkluzije i estetike. Program se sprovodi kroz inicijative na lokalnom nivou, istraživačke i inovativne projekte, nagrade i aktivnosti u zajednici. Zamišljen je kao više od pukog programa finansiranja, već i kao prihvatanje koncepta zajednice. Tri principa su ključna za ovo: zajedno, održivo i lijepo. Kroz učešće građana od samog početka, stvaraju se održivi, obnovljivi, estetski ugodni i značajni prostori. NEB fond služi kao instrument finansiranja inicijative, distribuirajući sredstva godišnje od 2025. do 2027. godine. Ovo pruža finansijsku podršku za transformaciju naselja, pokrivajući cijeli proces implementacije od istraživanja do uvođenja i skaliranja. NEB inicijativa takođe povezuje partnere, pruža informativne materijale i organizuje godišnje događaje kao što je NEB festival. New European Bauhaus Facility (NEB fond) se generalno može podijeliti na dvije komponente: Istraživanje i inovacije (R&I) i Uvođenje. Komponenta istraživanja i inovacija, koja se godišnje finansira sa 120 miliona eura kroz program Horizont Evropa, ima za cilj povezivanje zelene transformacije, socijalne inkluzije i lokalne demokratije, integraciju kružne ekonomije i regenerativnih praksi te razvoj inovativnih modela za transformaciju susjedstva. Komponenta „Uvođenje u rad“, koja se finansira kombinacijom izvora EU, nacionalnih i privatnih izvora, podržava lokalne vlasti, finansira inovacije i renovacije te gradi kapacitete. Da bi se uspješno prijavili za projekte NEB Facility-a, moraju se ispuniti određeni uslovi. Projekat mora biti usklađen s vrijednostima inkluzije, održivosti i estetike; treba biti interdisciplinarni i transdisciplinarni; treba se fokusirati na specifičan lokalni kontekst ili susjedstvo (urbano, periurbano, ruralno); treba podsticati aktivnu saradnju oko NEB Hub-a; i treba uključivati lokalnu zajednicu. Pozivi za prijedloge za 2026. godinu imaju budžet od 101,9 miliona eura i pokrivaju devet tema u tri oblasti. Poziv se otvara 5. maja 2026. godine, a zatvara 1. decembra 2026. godine.

LIFE CLEAN ENERGY TRANSITION (CET)

Program finansiranja LIFE (L'Instrument Financier pour l'Environnement) je alat EU za finansiranje zaštite okoliša, klimatskih akcija i inovacija u sektoru obnovljivih izvora energije. Prvi put je uspostavljen između 2014. i 2020. godine, a zatim ponovo od 2021. do 2027. godine. Prema članu 3. Uredbe EU 2021/793, program LIFE ima za cilj „doprinijeti pravednoj tranziciji ka održivoj, kružnoj, energetske efikasnoj, na obnovljivim izvorima energije zasnovanoj, klimatski neutralnoj i otpornoj ekonomiji; zaštititi, obnoviti i poboljšati kvalitetu okoliša, uključujući zrak, vodu i tlo, kao i zdravlje; te suzbijanju i preokretanju gubitka biodiverziteta [...]“.²

Ukupan budžet od 5,43 milijarde eura dostupan je za cijelo trajanje programa od 2021. do 2027. godine. Program je podijeljen u dvije strane, Okoliš i Zaštita klime, od kojih svaka obuhvata dva podprograma: Priroda i biodiverzitet (NAT) i Cirkularna ekonomija i kvalitet života (ENV) u okviru strane Okoliš, te Ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje (CLIMA) i Tranzicija na čistu energiju (CET) u okviru strane Zaštita klime. Nacionalna kontaktna tačka za CET je Agencija za upravljanje projektima Jülich, dok svim ostalim programima upravlja nacionalni Savjetodavni centar LIFE

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:32021R0783>

ZUG (Budućnost, Okoliš, Društvo). Sve ostale nacionalne kontaktne tačke mogu se pronaći i na web stranici Evropske Komisije³. Finansirani projekti namijenjeni su razvoju inovativnih tehnika i pristupa za rješavanje izazova klimatskih promjena, pomoći u implementaciji planova i strategija, isticanju najboljih praksi i promjena u ponašanju, te promoviranju široke primjene uspješnih pristupa. Ovo će podržati razvoj, praćenje i implementaciju projekata EU u oblasti zaštite okoliša i klime. Za razliku od mnogo većeg programa finansiranja Horizont Evropa, LIFE ne finansira istraživačke projekte. Svi pravni subjekti iz država članica EU, kao i zemlje povezane s LIFE programom, ispunjavaju uslove za prijavu. Iako pridružene zemlje nisu iste kao one u programu Horizont Evropa, one uključuju partnerske zemlje EWPS-a kao što su Ukrajina i Moldavija. Pozivi za prijedloge za preostale godine, 2026. i 2027., objavljuju se oko aprila i zatvaraju se oko septembra. Očekuje se da će odabrani projekti započeti otprilike devet mjeseci nakon isteka roka.

Za partnerske općine EWPS-a, potprogram CET, s ukupnim budžetom od oko milijardu eura između 2021. i 2027. godine, pokazao se posebno relevantnim. Projekti se finansiraju pod nazivom „Tranzicija na čistu energiju“ od 2003. godine, u početku od 2003. do 2013. godine u okviru programa Inteligentna energija za Evropu, a od 2014. do 2020. godine u okviru programa Horizont 2020. Od 2021. godine, pod okriljem programa LIFE, projekti na teme vezane za tranziciju na čistu energiju sufinansirani su od strane EU sa do 95 posto finansiranja. Projekti su zamišljeni kao kolaborativni i sastoje se od konzorcija s najmanje tri partnera iz različitih zemalja projekta. U tu svrhu, program je podijeljen u nekoliko područja djelovanja, u kojima se godišnje finansira više projekata. Detaljan poziv za prijedloge također je dostupan svake godine u PDF formatu kako bi se zainteresiranim stranama pružio pregled svih zahtjeva.

INTERREG – EVROPSKA TERITORIJALNA SARADNJA (ETC)

Pod okriljem Interrega – poznatog i kao Evropska teritorijalna saradnja (ETC) – Evropska unija već više od 30 godina podržava prekograničnu saradnju između gradova i regija. Fokus je na energiji i klimatskim promjenama, zaštiti okoliša i resursa, tržištu rada i socijalnim pitanjima, kao i transportu. Za period od 2021. do 2027. godine, dostupno je preko osam milijardi eura u 86 Interreg programa. Interreg pokriva do 80 posto troškova projekta, dok se ostatak mora snositi samostalno. Interreg je podijeljen u četiri područja djelovanja, od A do D. Područje A podržava prekograničnu saradnju i promociju regionalnog razvoja između susjednih regija sa zajedničkim kopnenim i morskim granicama. Područje djelovanja B odgovorno je za transnacionalnu saradnju između nacionalnih, regionalnih i općinskih partnera u transnacionalnim područjima saradnje ili morskim bazenima. Područje djelovanja C promoviše međuregionalnu saradnju, fokusirajući se na mreže saradnje i razmjenu iskustava. Područje djelovanja D obuhvata saradnju između regija na geografskoj periferiji EU. Procedure prijave variraju u zavisnosti od područja. Međutim, fokus je uvijek na saradnji s drugim općinama, što se mora riješiti u procesu prijave između vodećeg partnera i partnera. Otvoreni pozivi za prijedloge za pojedinačne Interreg programe mogu se pronaći na web stranici⁴. U početku, najvažniji koraci su ispitivanje programskog područja i prioriteta finansiranja, strukturiranje projektne ideje i pronalaženje partnera.

³ https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life/history-life/life-contacts/european-national-contact-points_en

⁴ <https://interreg.eu/calls-for-projects/>

Aplikacija bi zatim trebala biti razvijena zajednički i uključivati ciljeve, radne pakete i finansiranje. Vodeći partner preuzima vodstvo u ovom procesu i podnosi projektnu prijavu. Nacionalne kontakt osobe su dostupne za konsultacije.

Partner EWPS 3.0 projekta, Černivci, trenutno je uključen u dva projekta u dva područja djelovanja Interreg finansiranja. U okviru programa Interreg Europe 2021–2027, projekat IN MOBILITY: Smanjenje siromaštva u urbanim područjima finansiran je u području djelovanja B. Ovaj projekat okuplja partnere iz četiri regije i pet gradova u svih pet zona programa Interreg Europe 2021–2027. Ovi partneri su iz Italije, Grčke, Poljske, Rumunije, Belgije, Holandije, Latvije, Srbije i Ukrajine, a predstavlja ih Černivci. Projekat traje od 1. maja 2025. do 31. jula 2029. Cilj Černivca je stvaranje efikasnijeg, inkluzivnijeg i ekološki prihvatljivijeg transportnog sistema koji poboljšava kvalitet života, smanjuje utjecaj na okoliš i promovira održivi razvoj zajednice. Cilj projekta je razvoj plana za održivi razvoj mobilnosti do 2030. godine. Projekat PARKS – Participativne akcije za otporno i stručno upravljanje – također je dio Interreg međuregionalnog URBACT programa, Akcijsko područje C. Ovdje grad Černivci saraduje s partnerima iz Italije, Mađarske, Portugala, Bugarske, Španije i Irske. Projekat traje od 1. novembra 2025. do 30. aprila 2028. godine, a cilj mu je razvoj urbanih zelenih površina kako bi se doprinijelo održivom urbanom razvoju, poboljšao kvalitet okoliša, promovirala biološka raznolikost i unaprijedila dobrobit stanovnika zajednice.

STRUČNI FOND ZA PARTNERSTVA OPĆINA ŠIROM SVIJETA

Kako bi olakšali profesionalnu razmjenu, Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) i Engagement Global, tačnije njihova servisna agencija „Općine u jednom svijetu (SKEW)“, osnovali su Stručni fond za partnerstva općina širom svijeta u ime njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ). Umjesto pružanja finansijske podrške, fond ima za cilj osigurati kvalificirane profesionalce i stručnjake. U okviru programa, općinski stručnjaci ili stručnjaci za razvoj se šalju u partnerske gradove, čime se promovira razvoj projekata i partnerstava općina. Ova partnerstva mogu biti formalizirana gradska partnerstva ili se nadovezati na prošle saradnje na projektima. Ona uvijek povezuju njemačku općinu sa zajednicom u inostranstvu, bilo unutar ili izvan Evrope. Međutim, većina poslanih stručnjaka i planiranih slanja nalazi se u Africi i Ukrajini. Uloga stručnjaka je prvenstveno savjetovanje partnerske općine o tehničkim i strateškim pitanjima i razvoj mreža. Ciljevi su, posebno, jačanje općinskih usluga i omogućavanje samouprave, razvoj konkretnih rješenja za izazove, pružanje savjeta o mogućnostima finansiranja, upravljanju projektima i implementaciji, uspostavljanje zajedničkih partnerskih inicijativa i širenje mreža, čime se grade mostovi i stvara održiva osnova i strukture za daljnju saradnju. Ovo ima za cilj dugoročno jačanje i partnerske općine i partnerstva. U tu svrhu, stručnjaci dobijaju ugovor i platu od općine domaćina, koja se u potpunosti finansira iz sredstava za kvalifikovane radnike. Razmjena među stručnjacima učesnicima se također posebno podstiče kroz događaje. Program ima za cilj da ponudi i isplati konkurentnu platu, a istovremeno podrži Ciljeve održivog razvoja UN-a. Na primjer, postoji partnerstvo između Karlsruhea i Viniče u Ukrajini za jačanje urbane otpornosti, budući da oba grada

nastoje ažurirati svoje planove urbanog razvoja, budući da stari dokumenti datiraju iz vremena prije pandemije COVID-19 i ruskog rata agresije. Ali i druge njemačke općine su sklopile partnerstva s ukrajinskim gradovima kako bi ojačale ekonomski razvoj i lokalnu infrastrukturu ili poboljšale mogućnosti daljnjeg obrazovanja.

Da bi učestvovala u programu, obje partnerske općine moraju dostaviti izjavu o interesu od otprilike tri stranice, u kojoj odgovaraju na početna pitanja o svojim ciljevima i iskustvu. Ova izjava još nije pravno obavezujuća. Nakon toga, zainteresirani partneri će dobiti smjernice od tima Fonda za kvalificiranu radnu snagu u vezi s preciziranjem svojih ciljeva, pokazatelja, radnih paketa i profila stručnjaka. Proces zapošljavanja kvalificiranih radnika tada može započeti, sa sesijama uvođenja u radni odnos u obje općine prije nego što stručnjaci budu angažovani. Tokom svog raspoređivanja, stručnjaci dobijaju podršku kroz događaje umrežavanja, posjete, telefonske konsultacije i opće savjete.

SAŽETAK

Postoji nekoliko programa i projekata finansiranja koji mogu pomoći u unapređenju energetske tranzicije. Centralni problem nije nužno broj mogućnosti finansiranja, već birokratski teret s kojim se općine suočavaju prilikom pregleda, evaluacije i prijavljivanja za takve projekte. Zbog finansijskih pritisaka u vrijeme ograničenih budžeta, sve više općina se prijavljuje za programe finansiranja. Preopterećenost ovim programima i niske stope uspjeha bile su ponavljajuće teme tokom projekta EWPS 3.0. Svaka prijava zahtijeva osoblje, koje zauzvrat treba finansirati. Nedostatak znanja engleskog jezika u partnerskim općinama u Ukrajini i, na primjer, Moldaviji, predstavlja dodatnu prepreku. Stoga takve prijave predstavljaju značajnu prepreku, posebno za male općine. Nadalje, neke općine su jednostavno premale da bi se kvalifikovale za određene programe finansiranja. Dugi i komplikovani procesi prijave vežu značajan broj osoblja bez ikakve garancije odobrenja, jer je stopa uspjeha često manja od deset posto. Lucas Milbert iz glavnog grada države Düsseldorf stoga se zalaže za nebirokratske programe finansiranja na državnom, saveznom i nivou EU, kao i pouzdane pravne okvire koji promoviraju dugoročna ulaganja niskog rizika u obnovljive izvore energije i mjere energetske efikasnosti. Posebno, niski troškovi finansiranja trebali bi smanjiti rizik za općine. Skraćene i pojednostavljene procedure podnošenja zahtjeva, zajedno s kontinuiranim finansiranjem, mogle bi olakšati gradovima i općinama finansiranje energetske tranzicije. Njemački fond za klimu i transformaciju predstavlja korak u pravom smjeru.

